

[Transcript] Forklart / Den blodige historien bak skuddene i Kosovo

Søndag snakk 30 maskerte og tungt bevegde menn seg gjennom skogen og inn i en landsby i Kosovo.

Og går kampa mellom vepna menn og politi nord i Kosovo.

Rundt 30 vepnede menn stormet i natten landsby og ambarkaderte seg i klosteret.

Gleding inn til bilen, skjønner av vepene kan være hørt, da de kom under fire.

Etter en dag med skyting ble fire menneske drept og blant den en politi mann.

Det er bare siste eksempel på skyting drap og lovløse tilstander i det lille landet Kosovo.

Men problemene bunner i etter Europas vondeste kapitler.

De blodige krigene på 90-tallet som førte til folkemord og etnisk rensing.

Kan det samme skje igjen nå?

Du hører på forklart fra Aftenposten, og hver dag forklager vi deg enighet og gir deg det du trenger å forstå.

I dag om den dype konflikten i Kosovo, og hvorfor den er så betent akkurat nå.

Jeg heter Sunne Søholl, og det er onsdag 27. september.

Det var også 30 tungt bevegde menn i panserøde biler som stormet et kloster.

Da dette var over var fire menn drept tre av dem angriperne, og en av dem var en politi mann fra Kosovo.

Gunnar Kage, du er journalist her i Aftenposten.

Hvor anspendte er egentlig situasjonen i Kosovo nå?

Det er veldig spennende. Det er ingen storstilt krig, men det er masse småhendelser.

Det er ikke lenge siden 30 natosoldater ble skadet til våtrelige opptøyer.

Vi ser det stadig sånn små drupp av vålsendelser.

For å forstå hvorfor det bluster opp nå, må vi se litt nærmere på Republikken Kosovo.

Hvis vi ser for deg Italiaskoen på kartet, så ligger Kosovo nord-øst for helen på den andre siden av Vadratrave.

Og rundt Kosovo ligger Nord-Makudonia, Albania, Montenegro og Serbia.

Til tross for landets lille størrelse så er dette et veldig konfliktilt område.

Det bor 1,8 millioner mennesker der. Over 90% er det vi kaller Kosovoalbanere, muslimer.

Men så er det da særlig nord, men også andre steder i landets minoriteter.

Det er altså to folkegrupper bak konfliktene i Kosovo. Kosovoalbanere og Serbere.

Serberne er en minoritet og utgjør omtrent 1,5% av befolkningen i landet.

Serberne ønsker at Kosovo skal være en del av Serbia, for sånn var det før og sånn var det i lang tid.

Men Kosovoalbanerne vil at Kosovo skal være en selvstendig stat.

Og i 2008 ble det ønsket oppfylt.

Da sa myndigheten i Kosovo at de ville være en selvstendig stat og søkte støtte rundt i veiden for det.

Og fikk rask støtte fra USA et flertal av i landet.

Det var bare et problem. Serbia kaldte løserivelsen ulovle.

Og denne uenigheten har rettet tilbake til en av Europas blodigste kriger.

For mange som er unge i dag, så er kanskje Jugoslavia bare noe man så på gamle kart.

Men frem til starten av 90-tallet, så var Jugoslavia et stort kommunistisk land, Øst for Italia,

og som bestod av mange småstater som blant annet færre favoriten Kroatia, Dossnia, Slovenia og Makedonia.

Men da disse landene ble selvstendige, gikk Jugoslavia i oppløsning.

[Transcript] Forklart / Den blodige historien bak skuddene i Kosovo

Og igjen stod tre lande, Serbia, Kosovo og Montenegro, der Serbia satte seg i chefstolen. De så på seg selv som arvetagerne etter Jugoslavia, og det var Serbia som var den store, både geografisk og befolkningsmessige.

Og så var det mindre deler som Montenegro og Kosovo.

Men Serberne så på seg selv som de naturlige herskerne i den federasjonen.

Og for å forstå det som skjer i dag, så er det viktig å huske på noe som skjedde i 1992.

For samtidig som Jugoslavia faller, så bryter ut krig i Bosnia.

For i Bosnia lever ulike folkegrupper med ulike religioner side om side.

Og en viktig mann i denne krigen hadde løftet den serbiske nasjonalismen til nye høyder.

Han ble valgt i 1989 på et veldig nasjonalistisk serbisk program, og gikk utrolig langt i å holde det sammen.

Det var først gjennom en krig med Bosnia.

Her så går vi inn at han var veldig blodig, og gikk hardt utover den gruppen som kalles Bosniaker, som er bosnisk muslimer.

Allerede da var det snakk om at han brød internasjonale lover om behandling av minoriteter.

Hvordan da?

Krigen han inledet er den blodigste krigen i under oppløsningen av Jugoslavia, og også frem til dagens krige i Ukraina.

Den blodigste krigen vi har hatt i Europa etter anveringskrig.

For den 8.000 mennesker, bosniaker og muslimer, var det massikkert i et par dag.

I Bosnia krigen ble 10.000er av menneske drept, og 100.000er drevet på flykt på grunn av etnisk rensing.

Mange flyktet også til Norge.

For de serberne har dette spesielle forhold til Kosovo i sin nasjonale myte.

Så var det utenkelig for de fleste serberne å gi slipper av Kosovo.

Kosovo er viktig for serberne, og det går tilbake til middelall deren.

Det man i serberet opplever som nasjonens tilblivelse, som var i det område som er Kosovo i dag.

Så med mindre territorium etter Bosnia-krigen, og sterke historiske bond til Kosovo, nektet Serbia og gifra seg Merland.

Og bare noen få år etter at krigen i Bosnia er over, så startet det ny i Kosovo i 1998.

Og mannen bak, en vi kjenner fra før, president Slobodan Milosevic.

Da oppstod en friøringskamp i Kosova med en Kosovalbansk grillia som kjempet mot den serbeske regjeringens her.

Og det var blodet ikke like mange som døde og ble skadet som i Bosnia-krigen, men fortsatt så ille at NATO i 1999 bombet Serbia for å beskytte Kosovo-albanerne.

Under krigen i Kosovo ble serbeske politifolk og militære anklaget for etnisk grensing og massakerir.

I etterkant fant man en rekke massegraver med albanske civile.

Minst 10.000 albanere var ble drept og serbere i løpet av NATO-bombingen.

I 2002 ble Serbias president Milosevic tiltalt i krigsforbryterdomstolen, både for folkemord i Bosnia og forforbrytelser mot menneskeheten i Kosovo.

Men han døde i 2006 før han fikk en endelig donn.

Etter at NATO grep inn, så ble det slutt på den vanlige krigen.

NATO har hatt 4.000 soldater omtrent stående for å hindre at krigen bliser opp igjen.

[Transcript] Forklart / Den blodige historien bak skuddene i Kosovo

Det betyr ikke at det har vært et godt land å bo i.

Det har vært lovløst og kanskje særlig i området i Nord.

Så har det vært mafia som har styrt, men Kosovo har ikke hatt noe sterk demokratisk regjering før de siste årene.

Og nå er vi tilbake i 2008. Året da drømmen endelig ble til virkelighet, og Kosovo blir selvstendig.

Med støtte fra de fleste europeiske land, så fikk Kosovo en ny grunnlov.

Men ikke alle støttet denne frigjøringen, og hvertfall ikke Serbia.

Det kan virke litt komisk, men er på en måte et symbol på hvor betent denne konflikten er.

Og dette har skjedd de siste årene. Hvis du kjører en bil med skilt fra Kosova, så slipper du ikke inn i Serbia.

For Serberne mener at hvis de godtar biler med Kosova-skilt, så anerkjener de på en måte nasjonen Kosova.

På den andre siden sier da Kosovos myndigheter at alle Serberne som bor i Nordkosova, de må ha skilt fra Kosova, eller så får de klare å kjøre bil der.

Så Kosovalbanere og Serbera opererer med to bilskilt?

Ofte er det sånn, hvis du skal kryse grensen, så må du bare bytte skilt på bilen din.

Så det er tongvint og kan virke komisk, men det er et symptom på hvor dypt denne konflikten griper.

Etter denne bilskilt konflikten i 2021 så skjedde flere voldelige episoder.

Etnisk serbesk ordførre i Nordkosovo begynte å rapportere til myndighetnis Serbia i stedet for Kosovo.

Og i mage i år, da de samme politikerne var på en offisielle reise til Serbia, så ble Kosovo-albanske ordførre satt inn i disse stillingene.

Resultatet er stadig nye voldelige opptøyer og demonstrasjoner som utarter i valg.

Og det toppet seg, og da nå er helgen med dette angrepet på klosteret.

Selv om USA fordømmer angrepet på politiet utenfor klosteret i Kosova?

De har stort kondensjoner på Kosovo polis.

Så har de fått kritikk for å ikke gripe inn i konflikten for USA og EU frykter at dette dytter Serbia enda nærmere deres felles finne Ruslan.

Bonnet mellom Serbia-Ruslan er tradisjonelt veldig sterke, og veldig mange serbere husker fortsatt NATOs bombing i 1999.

På husvegger i biograd kan man se ganske mange plakater med bilder av Vladimir Putin å støtte til Ruslan.

Det er nok det svære for Kosovalbanerne sånn at de blir et offere i stort maktspeillet.

At Serbija er redd for at Serbia skal vente seg enda mer til Ruslan enn det de allerede gjør, og det er dårlig nytt for Vesten.

Hva er løsningen på konflikten av Gunnar? Er det sånn at man kunne dele på Kosovo på en måte?

Donald Trump foreslo det da han var president, at man bare skulle skyve grensen sørre over sånn at Serbjerne i Nordkosova ble Serbiske Borgere.

Jeg snakket med Karsten Fries som er forsker på Nupi om det, og han sa at det er en kjempefarlig vei å gå nettopp for at det finnes så mange sånne områder med minoriteter.

Og hvis man først begynner å flytte på grenser, så er det veldig vanskelig å vite hvor man skal slitte. Så han sier at den eneste løsningen er å få på plass gode øydninger med beskyttelse av minoriteter i disse landet.

Kan det bli en ny krig?

[Transcript] Forklart / Den blodige historien bak skuddene i Kosovo

I følge Fries som jeg snakket med, så er rikke faren veldig stor for en opptrapping, for det er neste skritt på en måte at Serbjerne sender soldater, og da vil de få så store internasjonale problemer, og det vil ikke lenger være mulig for dem å benekte at de står bak den volden som er.

Serbjerne har så langt operert litt i skjultet, sånn at de kan benekte at de står bak volden og opptøyende.

Men skal de trappe opp ytterligere, så blir det fort sånn at de ikke lenger kan skjule sporene sine, og da har de mye større internasjonale problemer enn det de har allerede.

Fordi de er nok langt på vei mer opptatt av å skape uro og usikkerhet i Kosovo, men på en sånn måte at ingen kan si at det er de som står bak.

Du har hørt en podcast fra Aftenposten. Det var Gunnar Kagge som forklarte deg den betente og vanskelig konflikten i Kosovo.

Denne episoden er laget av en produsent Ola Veggesvik og meg, Synne Søhor. Resten av forklart er Jenny Førland, David Vekåne og Anders Weberg.

Du har lyd fra Nyhetsbro og AP, BBC, France24, NRK og TV2.

Hva er det vi synes er motion som prater om? Alt vi skroller på, ikke sant?

Og det liker vi prater om sammen, men også med våre fantastiske gjæster i poprådet.

Og sammen prøver vi å bli litt klokere, for litt mer ut av det vi har i fiden av våre, og se om det kanskje også forteller noe om den verden vi lever i.

Lever på poprådet, hver tyrsta i poddmi eller i Aftenposten appen.